

Auteur: Saskia van Bruinessen

Datum start postacademische ECHA-opleiding: 12 september 2014

Datum artikel: 25 juni 2018

Begeleider: Sven Mathijssen

Samenvatting

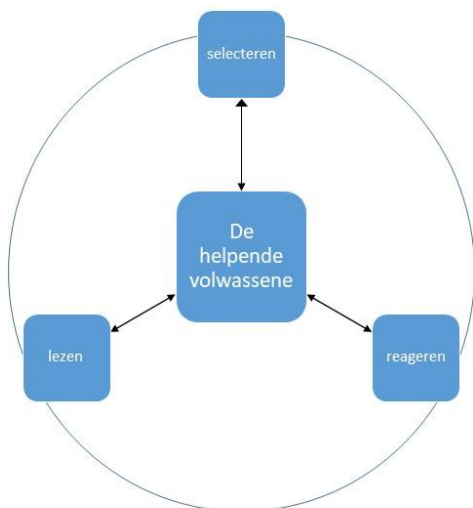
Dit onderzoek is een eerste verkenning in Nederland naar boeken die hoogbegaafde kinderen heel goed vinden en die kinderboekenexperts kiezen bij boekkenmerken rondom de hogere denkorders van Bloom. Het onderzoek richt zich op hoogbegaafde basisschoolkinderen in Nederland. Acht experts in boeken voor kinderen beantwoorden een open vraag over boekkenmerken. De kinderen vullen een vragenlijst in. Drie experts noemen 'Lampje' van Annet Schaap en 'Wonderkinderen' van Thea Beckman. Edward van de Vendel valt 5 keer als auteur op. In totaal noemen 65 kinderen 81 boeken(reeksen), vooral omdat ze 'grappig' en 'spannend' zijn. Het gaat dan vooral om vertaalde (grafische) boekenreeksen, zoals 'De waanzinnige boomhut' van Andy Griffiths. De enige boeken die bij experts en kinderen overeenkomen, zijn 'Lampje' van Annet Schaap en 'Het leven van een loser' van Jeff Kinney. Experts en kinderen noemen Roald Dahl als auteur; de experts vallen het thema hoogbegaafdheid en zijn taalgebruik op. Geconcludeerd wordt dat hoogbegaafde kinderen een boek waarderen wegens humor en/of spanning. Dit zijn vooral uit het Engels vertaalde, populaire grafische boekenreeksen. Dit zijn niet noodzakelijk boeken die experts noemen. Leerkrachten, bibliothecarissen en ouders kunnen hoogbegaafde kinderen helpen om uitdagende boeken te kiezen die een beroep doen op de hogere denkorders van Bloom.

Abstract

This study explores which books gifted primary school children in the Netherlands prefer and professionals in children's books choose when asked about book components that use the higher cognitive levels of Bloom's pyramid. Eight professionals are asked to list books that correspond to specific book components. The children fill out a questionnaire. Books recommended by 3 professionals are 'Lampje' by Annet Schaap and 'Wonderkinderen' by Thea Beckman. Author Edward van de Vendel is mentioned by 5 professionals. The 65 children choose 81 books (series) mostly because they are 'funny' and 'exciting', like the Treehouse books by Andy Griffiths. The only books which correspond between the children and the professionals are 'Lampje' and 'Diary of a Wimpy Kid' series by Jeff Kinney. Professionals and children mention Roald Dahl as an author, judged on the theme of giftedness and his language use. A book has to be funny and/or exciting to be attractive to gifted children. The preferred books are part of a series translated from the most commonly promoted English graphic book series. These are not books exclusively mentioned by professionals. Teachers, librarians and parents should help gifted children choose more demanding books that address the higher levels of cognitive functioning.

Als je blind, slechtziend of dyslectisch bent, hebben de bibliotheken in Nederland aangepast materiaal (Aangepast lezen, z.d.). Bovendien is er in veel bibliotheken een Makkelijk Lezen Plein met speciaal geselecteerde boeken voor kinderen die moeite hebben met lezen of lezen niet zo leuk vinden (Van der Horst, 2011). Gelabelde boeken of pleinen in bibliotheken voor hoogbegaafde kinderen bestaan niet. Leesboeken in Nederlandse bibliotheken zijn ingedeeld naar leeftijden (Jeugd en jongeren, z.d.).

Levande (1999) pleit ervoor dat het uitzonderlijke talent van hoogbegaafde lezers herkend moet worden en er aangepaste onderwijsprogramma's moeten komen. Hij geeft aan dat hoogbegaafde lezers met hun voorsprong weinig profijt hebben van de materialen en activiteiten die aan hun leeftijds- en klasgenoten aangeboden worden. Kinderen zoeken veelal niet uit zichzelf naar geschikte, uitdagende boeken (Austin, 2003). In veel gevallen zijn leerlingen meer vatbaar voor de titels die leeftijdsgenoten kiezen dan minder populaire maar meer geschikte literatuur (Baskin & Harris, 1980). Een belangrijke rol is dan ook weggelegd voor leerkrachten, ouders en bibliothecarissen (Austin, 2003). De leescirkel van Aidan Chambers (2002) maakt duidelijk dat de verschillende fases van het lezen met elkaar verbonden zijn en dat de volwassenen daarin een 'helpende' hand hebben (zie figuur 1).

Figuur 1. Leescirkel. Aangepast overgenomen uit *Vertel eens* van A. Chambers, 2002, p.17. Copyright bij Biblion Uitgeverij, Den Haag.

De meeste ouders hebben echter noch de kennis noch de middelen om het juiste leesgedrag voor hun hoogbegaafde kind te stimuleren (Baskin & Harris, 1980). Bibliotheken hebben te maken met een beperkt budget dat eerder naar het 'gemiddelde of onder gemiddelde kind' gaat (Baskin & Harris, 1980).

Leerkrachten en bibliothecarissen kunnen onderwerpen vinden waarop de kinderen zelf niet kunnen komen (Egoff, 1988).

Over kenmerken van boeken en soorten boeken voor kinderen in het algemeen (niet hoogbegaafd) is veel literatuur te vinden. Zo heeft schrijver Daniëls (2002) negen criteria, waaronder spanning en humor, waaraan een verhaal moet voldoen om voor kinderen 'geslaagd' genoemd te kunnen worden. Volgens Mickenberg en Vallone (2011) selecteren en kopen ouders meestal de boeken voor kinderen en heb je een hele variëteit aan soorten boeken. Naast informatieve en fictieve boeken heb je ook nog grafische boeken (*graphic novels*) en boeken met plaatjes (*picture books*).

Van Coillie (2007), de eerste doctor in de jeugdliteratuur in Vlaanderen, onderscheidt zes basisfuncties van kinderboeken voor jonge lezers. De (ont)spannende functiebehoefte is de belangrijkste leesfunctie bij kinderen: zij lezen in de eerste plaats om zich te ontspannen aan de druk van alledag. Uit alle studies en verslagen van kinderjury's blijkt volgens hem dat spanning en avontuur voor alle leeftijden van groot belang zijn, tot 12 jaar zelfs het belangrijkste. Naast spanning is ook humor erg in trek bij 10-12-jarigen (Van Coillie, 2007).

In 1974 laten Asher en Markell (in Hetherington, Mavis & Parke, 1986) zien dat leesscores van jongens, zelfs meer dan van meisjes, beïnvloed worden door de interessewaarde van de verhalen. Als jongens de kans krijgen om verhalen te lezen over astronauten en vliegtuigen, dan lezen ze veel beter dan als ze boeken die niet in hun interessegebied liggen, lezen.

Spufford (in Mickenberg & Vallone, 2011) zegt dat een kinderboek is wat een kind ook maar leest, of het nu 'The Hobbit' (Tolkien, 1999), 'To Kill a Mockingbird' (Lee, 2012) of 'Where the Wild Things Are' (Sendak, 1963) is, die ook voor volwassenen interessant zijn; deze boeken worden *cross written books* genoemd, in navolging van Knoepflmacher en Myers (in Mickenberg & Vallone, 2011). Zowel kinderen als volwassenen vinden dit soort boeken interessant. Alleen dit fenomeen maakt de studie van kinderliteratuur wel complex (Mickenberg en Vallone, 2011).

Hieruit blijkt dat onderzoek naar kinderliteratuur veelzijdig en ingewikkeld is, ook nog vanuit verschillende perspectieven te benaderen. Voeg het element hoogbegaafdheid erbij en de moeilijkheidsgraad neemt nog verder toe.

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong willen in elk geval graag lezen en schrijven (Van Gerven, 2002). Hoogbegaafde kinderen zijn veelal zeer taalvaardig en hebben al op zeer jonge leeftijd een grote woordenschat (Van Gerven, 2002).

Aan de taalontwikkeling is begaafdheid soms al vroeg te herkennen, omdat in taal het denken tot uitdrukking komt, vooral het oorspronkelijke denken van jongere kinderen (Mönks & Ypenburg, 2011). Hoogbegaafde kinderen beginnen vaak als peuter of kleuter spontaan met lezen en schrijven, volgens Mönks en Ypenburg (2011). Het is logisch dat ze daar eerder belangstelling voor hebben dan de meeste leeftijdsgenoten, als je in aanmerking neemt dat hun taalgevoel ook eerder op gang komt (Mönks & Ypenburg, 2011).

Bovendien zijn deze kinderen meestal al jong bezig met vraagstukken die eigenlijk niet bij die leeftijd passen, zoals over dood, oorlog, liefde, trouw en sociale verhoudingen (Van Gerven, 2002).

Volgens Halsted (1990) lezen hoogbegaafde kinderen niet alleen eerder, maar hebben ze geen of weinig oefening nodig en lezen tussen de leeftijd van negen en veertien jaar meer dan hun leeftijdsgenoten. Het feit dat kinderen nog voordat ze naar school gaan, willen en kunnen lezen, verdient onze aandacht. Wat moeten zij bijvoorbeeld doen op school, in de tijd dat andere kinderen moeite hebben met lezen (Mönks & Ypenburg, 2011)?

Er zijn echter weinig empirische onderzoeken naar de leeshouding van hoogbegaafde kinderen (Halsted, 1990). In 1985 onderzochten de Amerikaanse Anderson, Nona en Gilbert de houding ten opzichte van lezen onder hoogbegaafde kinderen van de basisschool en het voortgezet onderwijs: leerlingen uit het basisonderwijs waren positiever ten opzichte van lezen en lazen per maand meer boeken dan leerlingen in het voortgezet onderwijs. In Nederland lijkt er geen onderzoek naar gedaan te zijn.

Er zijn wel wat Nederlandse auteurs en wetenschappers die boeken speciaal voor hoogbegaafde kinderen en/of hun ouders op de markt gebracht hebben. Alleen dan is het thema veelal de begaafdheid zelf en het omgaan ermee. Denk aan 'De hoogbegaafdheid survivalgids' (Descamps, Kieboom & Verheye, 2010). In de Engelstalige literatuur zijn meer fictieboeken te vinden, zoals 'Matilda' van Roald Dahl (1988) over een hoogbegaafd meisje dat geen begrip van haar ouders krijgt voor haar begaafdheid. Schnur en Marmor (2009) ondervinden dat hoogbegaafde kinderen kwaliteitsboeken aantrekkelijk vinden, als er jongeren met talent voor taal in voor komen.

Austin (2003) zegt dat zulke professionele rolmodellen in boeken de begaafde lezer uitdagen. Zij noemt het belang van taal, structuur en perspectief of mening; dit zijn elementen uit de verhaalanalyse. Austin geeft tips voor boeken voor kinderen van verschillende onderwijsgroepen en leeftijden.

Daarbij hanteert zij de volgende indeling:

- boeken met een dubbelzinnig eind;
- boeken met uitdagende inhoud;
- boeken die rolmodellen weergeven;
- boeken met begaafde hoofdrolspelers.

Austin baseert zich op *Books for the Gifted Child* (Baskin & Harris, 1980). De criteria daarin zijn volgens haar nog niet overtroffen (persoonlijke communicatie, 10 februari, 2018).

Baskin en Harris (1980) onderscheiden intrinsieke en extrinsieke kwaliteiten die voor hoogbegaafde kinderen de basis voor de boekkeuze zouden moeten vormen. Intrinsiek zijn de taal, de structuur en de inhoud van een boek. Extrinsieke kwaliteit van een boek betekent de potentie om een intellectuele reactie van de lezer te krijgen.

Baskin en Harris (1980) benadrukken dat het ene boek voor de een geschikt is maar voor de ander weer niet. Het juiste boek aan het juiste kind koppelen kan nooit een automatisch proces zijn. Wel geldt de uitdrukking '*garbage in, garbage out*': omdat ouders hun hoogbegaafde kinderen leesmachines noemen, is het juist wel belangrijk te kijken of wat 'erin' gaat ook in orde is. Deze onderzoekers zeggen dat taal het meest significante element is om boeken voor hoogbegaafde leerlingen te beoordelen. De taal moet rijk, gevarieerd, precies, complex en opwindend zijn (Baskin & Harris, 1980). Slechte boeken veroorzaken luiheid, onderschatten het intellectuele vermogen en roepen het gevoel op dat je iets mist (Egoff, 1980).

Baskin en Harris (1980) baseren zich op de taxonomie van Bloom en concluderen dat de boeken die voor hoogbegaafde kinderen gekozen worden, een beroep moeten doen op hun hogere niveaus van cognitief functioneren. De taxonomie van Bloom maakt onderscheid tussen zes verschillende cognitieve niveaus: onthouden, begrijpen, toepassen, analyseren, evalueren en creëren (zie figuur 2).

Bloom's Taxonomie

Figuur 2. Taxonomie van Bloom. Overgenomen van www.talentstimuleren.nl.

Als je de taxonomie doorloopt, doe je een beroep op steeds hogere cognitieve vaardigheden (Geert & Van Kralingen, 2012). De taxonomie zou je voor hoogbegaafde kinderen moeten omdraaien als het om boeken gaat: een boek moet uitnodigen om te analyseren, synthetiseren en evalueren (Baskin & Harris, 1980).

Of hoogbegaafde kinderen boeken kiezen die een beroep doen op deze hogere cognitieve vaardigheden, is onbekend. Dit onderzoek wil daar duidelijkheid in geven. De probleemstelling is dan ook:

Waarom moet een boek voldoen om door hoogbegaafde kinderen als heel goed beoordeeld te worden? Voldoet dit dan aan de hogere denkniveaus van Bloom?

Methode

Het huidige onderzoek is een verkennend onderzoek. Kenmerken die mogelijk voor alle kinderen een boek heel goed maken en kenmerken die volgens de literatuur een beroep doen op de hogere denkniveaus van de taxonomie van Bloom, worden voorgelegd aan acht kinderboekenexperts. Deze experts geven dan aan welke boeken naar hun professionele mening aan tien kenmerken voldoen. Hoogbegaafde kinderen worden gevraagd welk boek zij om welke reden heel goed vinden. Er worden geen kenmerken gegeven. De resultaten van de experts en de kinderen worden vervolgens met elkaar vergeleken. Hier komt deze methode verder aan de orde.

Participanten

Het onderzoek richt zich op Nederlandstalige hoogbegaafde kinderen uit het basisonderwijs in Nederland. Het betreft 65 kinderen (27 meisjes, 38 jongens) in de leeftijd van 4 tot 12 jaar ($M = 8,3$ $SD = 1,41$). De scholen en organisaties die benaderd worden, liggen geografisch verspreid.

De volgende voorwaarden gelden voor deelname aan dit onderzoek:

- Het kind moet hoogbegaafd zijn. Hoe dit vastgesteld is, verschilt per benaderde instantie. Alleen scholen, afdelingen binnen scholen of organisaties die met hoogbegaafde kinderen werken, komen in aanmerking.
- Het kind moet zelf kunnen lezen en schrijven.

Er is in dit verkennend onderzoek vooralsnog niet gekeken naar dyslexie.

In totaal doen acht experts in kinderboeken uit Nederland mee. De organisaties waar zij werken, zijn:

- BibliotheekNetwerk Flevoland
- De Bibliotheek Aa en Hunze
- De Bibliotheek Almelo
- De Bibliotheek Arnhem
- De Bibliotheek Barneveld
- De Bibliotheek Markiezaat
- De Bibliotheek West-Achterhoek
- De Koninklijke Bibliotheek

De experts die benaderd worden, werken vanuit hun beroep met boeken voor kinderen. Functies zijn collectiespecialist kinderboeken, bibliothecaris jeugd, specialist educatie en educatiemedewerker.

Instrumenten

De meest gebruikte methode om meningen, opinies, houdingen en kennis bij een grote groep personen te meten, is die van de survey, ook wel enquête of vragenlijstonderzoek genoemd (Verhoeven, 2010). Het is een gestructureerde dataverzamelmethode (Verhoeven, 2010).

Verhoeven (2010) stelt dat de open vragen, waarop de ondervraagde zelf het antwoord kan formuleren, tot een minimum beperkt worden, omdat deze vragen in een kwantitatieve analyse niet meegenomen kunnen worden. Echter, dit onderzoek is verkennend en kwalitatief van aard. De surveymethode is in dit geval slechts een middel om op afstand tot nadere gegevens te komen. De experts worden per mail gevraagd om een of meerdere boeken met onderstaande kenmerken op te geven. Het kan gaan om alle soorten boeken: stripboeken, boeken met of zonder plaatjes, boeken met informatie, non-fictie, fictie, e-boeken, etc. Gevraagd wordt naar minimaal een boek met de titel en als het kan ook de auteur bij elk

kenmerk. Een boek mag ook meerdere kenmerken bevatten, maar dan moet de expert dat vermelden.

De kenmerken zijn:

- spanning en/of
- avontuur en/of
- humor en/of
- jongeren met talent voor taal en/of
- begaafde hoofdrolspelers en/of
- rolmodellen en/of
- een dubbelzinnig eind en/of
- uitdagende inhoud en/of
- het thema hoogbegaafdheid en/of
- een thema dat je niet zo snel bij kinderen zou verwachten en/of
- opvallend taalgebruik en/of
- opvallende structuur en/of
- opvallend perspectief / opvallende mening.

De kinderen krijgen een korte digitale vragenlijst waarin gevraagd wordt welk boek zij waarom heel goed vinden (zie bijlage A).

Procedure

Alle soorten boeken komen in aanmerking voor dit onderzoek. Het kunnen ook boeken zijn die eigenlijk voor volwassenen bedoeld zijn. Niet uitgesloten wordt dat de boeken als e-boek gelezen worden.

De kenmerken uit de literatuur die voor alle kinderen een boek goed en geslaagd maken, zijn:

- spanning,
- avontuur,
- humor.

De kenmerken uit de literatuur die specifiek voor hoogbegaafde kinderen een boek goed zouden moeten maken, zijn boeken met:

- het thema hoogbegaafdheid,
- begaafde hoofdrolspelers,
- jongeren met talent voor taal,
- rolmodellen,
- een dubbelzinnig eind,
- uitdagende inhoud.

Een thema dat ook uit de literatuur komt, zijn vraagstukken die niet bij de leeftijd passen, zoals dood, oorlog, liefde en trouw.

Daarnaast zijn het boeken die opvallen door:

- taalgebruik,
- structuur,
- perspectief/mening.

Om tot experts te komen wordt een mix van de gemakssteekproef en de sneeuwbalsteekproef gebruikt. 'Gemakshalve' wordt binnen het netwerk van de onderzoeker gezocht naar medewerkers van lokale bibliotheken in Nederland ($n=2$). Daarnaast worden ook de Koninklijke Bibliotheek en de Nederlandse Bibliotheek Dienst Biblion, die aan lokale bibliotheken boeken levert, gevraagd om input. Dit is geen kanssteekproef, omdat de kans dat iemand in deze steekproef terecht komt, afhangt van de eerste contacten van de onderzoeker (Scheepers, Tobi, & Boeije, 2016). Door een oproep op het intranet van 'Bibliotheken op scholen' is een aselechte steekproef onder lokale bibliotheken mogelijk.

Expliciet wordt aan deze functionarissen gevraagd om 'boeken' en niet 'kinderboeken' die kinderen heel goed vinden. Immers de mogelijkheid dat hoogbegaafde kinderen boeken bestemd voor volwassenen lezen, mag niet uitgesloten worden. Om de specialisten niet onnodig te beïnvloeden wordt vooraf niet vermeld dat het een onderzoek naar hoogbegaafdheid is. Zij worden achteraf geïnformeerd.

Dezelfde manier als bij de experts wordt gebruikt om kinderen deel te laten nemen. Gevraagd wordt binnen het *European Council for High Ability* (ECHA) netwerk en via de Vereniging van Schoolbesturen met Hoogbegaafden-onderwijs in Nederland (VSHB).

De korte enquête staat in www.enquetemaken.be en de contactpersonen voor de kinderen krijgen een link. Indien gebruikelijk bij de betreffende school, afdeling of organisatie, worden de ouders vooraf via een nieuwsbericht, brief of mail om toestemming gevraagd. Voorafgaande aan de vragenlijst legt de leerkracht of begeleider aan de hand van een instructie uit dat het een kort onderzoek over boeken is. Deze instructie en antwoorden op vragen die de kinderen mogelijk kunnen hebben, staan in een meegeleverd document (zie bijlage B).

Om erachter te komen of een enquête goed geconstrueerd is en in de praktijk werkt zoals zou moeten, is het verstandig deze eerst uit te testen (Scheepers, Tobi, & Boeije, 2016). De vragen voor dit onderzoek worden dan ook voorgelegd aan drie hoogbegaafde kinderen van zes, acht en tien jaar die niet deelnemen aan het uiteindelijke onderzoek. Waar nodig is de enquête aangepast.

Resultaten

In dit deel komen de resultaten uit de expertbenadering en uit de vragenlijst onder hoogbegaafde kinderen aan de orde. Vervolgens worden deze resultaten met elkaar vergeleken.

Experts

In bijlage C staan alle boeken die de kinderboekenexperts per kenmerk noemen. Tabel 1 bevat een overzicht van de boeken die meer dan een expert in relatie tot de kenmerken opgeeft:

Voor alle kinderen

- Spanning
- Avontuur
- Humor

Voor hoogbegaafde kinderen

- Het thema hoogbegaafdheid
- Begaafde hoofdrolspelers
- Jongeren met talent voor taal
- Rolmodellen
- Een dubbelzinnig eind
- Uitdagende inhoud
- Geen typisch kinderthema
- Opvallend taalgebruik
- Opvallende structuur
- Opvallend(e) mening/perspectief

In totaal zijn 83 verschillende titels van boeken opgegeven bij de 13 vooraf bepaalde kenmerken.

'Lampje' van Annet Schaap en 'Wonderkinderen' van Thea Beckman worden het meest genoemd, elk door 3 van de 8 experts. In totaal worden 9 boeken elk vermeld door 2 experts.

Tabel 1

Boeken door meer dan een expert genoemd met kenmerk(en)

Boek	Auteur	Aantal experts^a	Kenmerken^b alle kinderen	Kenmerken^b hoogbegaafde kinderen
Lampje	Annet Schaap	3	Spanning	Uitdagende inhoud (2)
Wonderkinderen	Thea Beckman	3	-	Begaafde hoofdrolspelers Hoogbegaafdheid (2)
Alaska	Anna Woltz	2	-	Geen kinderthema Opvallend taalgebruik Opvallend(e) mening/perspectief
Dummie de Mummie reeks	Tosca Menten	2	Spanning Humor	-
Eilanddagen	Gideon Samson	2	-	Opvallend(e) mening/perspectief (2)
Kes is tak	Carson Ellis	2	-	Opvallend taalgebruik (2)
Matilda	Roald Dahl	2	-	Begaafde hoofdrolspelers Hoogbegaafdheid
Stranders	Iris Strobbehaar	2	Spanning Avontuur	-
Tiffany Dop	Tjibbe Veldkamp	2	-	Geen kinderthema Opvallend(e) mening/perspectief
Wonder	Raquel Palaccio	2	-	Rolmodellen Opvallend(e) mening/perspectief
Woordnerd	Susin Nielsen	2	-	Jongeren met talent voor taal (2)

^a Aantal keer: het aantal experts dat het betreffende boek opgeeft. ^b Kenmerk(en): een of twee experts kunnen bij een boek meerdere kenmerken vermelden. Let wel: spanning, avontuur en humor zijn kenmerken die voor alle kinderen van belang zijn en niet vooral voor hoogbegaafden. Als twee experts een kenmerk opgeven, staat dit tussen haken erbij.

Als alleen gekeken wordt naar de genoemde auteurs, dan valt Edward van de Vendel op. Zijn vijf boeken worden elk door vijf experts genoemd (met het kenmerk):

- 'Ajax wint altijd' (begaafde hoofdrolspelers)
- 'De duif die niet kon duiken' (geen kinderthema, opvallend taalgebruik)
- 'Ik ben bij de dinosaurussen geweest' (avontuur)
- 'Ik juich voor jou' (humor)
- 'Toen kwam Sam' (geen kinderthema)

Van Anna Woltz wordt naast 'Alaska' ook het boek 'Zondag, maandag, sterrendag' bij het kenmerk begaafde hoofdrolspelers opgegeven. Astrid Lindgrin's 'Pippi Langkous' en 'De gebroeders Leeuwenhart' krijgen een vermelding bij respectievelijk de kenmerken rolmodellen en dubbelzinnig eind. Auteur Emiel de Wild wordt vermeld bij opvallende structuur ('Broedergeheim') en opvallend(e) mening/perspectief ('Wie ben ik'). Twee experts noemen 'Hotel Bonbien' (begaafde hoofdrolspelers) en 'Ik ben Vincent en ik ben niet bang' (opvallende structuur). 'Wat knap, klein wit visje!' en 'Misschien' van Guido van Genechten worden genoemd bij respectievelijk begaafde hoofdrolspelers en geen typisch kinderthema. Naast de twee experts die 'Matilda' van Roald Dahl noemen, wordt ook zijn boek 'De GVR' bij opvallend taalgebruik vermeld. Auteur Ted van Lieshout krijgt vermelding bij humor ('Houd van mij') en bij opvallend taalgebruik ('De allerliefste jongen van de hele wereld').

De boeken uit de 'Dummie de Mummie' reeks van Tosca Mente krijgen alleen de kenmerken die voor alle kinderen van belang zijn, toegewezen, namelijk humor en spanning. Hetzelfde geldt voor 'Stranders' van Iris Strobbeelaar.

Kinderen

Hoewel expliciet gevraagd wordt naar 1 boek dat heel goed is, geven 9 kinderen meer dan 1 boek op. In totaal worden de titels of auteurs van 81 boeken(reeksen) genoemd. Als kenmerk van alle opgegeven boeken wordt veel het woord 'grappig', 'grapjes' en 'humor' (25 keer) gebruikt. Leuk en fantasie(rijk) vallen niet onder de onderzochte kenmerken, maar worden wel respectievelijk 21 en 7 keer genoemd. In totaal hebben 4 respondenten het woord '(lekker) dom' in hun argumentatie voor het goede boek staan. Eveneens 4 kinderen zeggen dat ze het betreffende boek waarderen, omdat ze ervan leren. In tabel 2 staan alle kenmerken die ook aan de experts voorgelegd zijn, met aantallen genoemd.

Tabel 2

Door hoogbegaafde kinderen (n=65) genoemde kenmerken met hun woordkeuze daarvoor

Kenmerk	Aantal keer genoemd^a
<i>Voor alle kinderen:</i>	
Humor	Grappig, grapjes: 22 Humor: 3
Spanning	Spannend, spanning: 16
Avontuur	Avontuur(lijk): 2 Avonturen beleven: 1
<i>Voor hoogbegaafde kinderen:</i>	
Uitdagende inhoud	Leert ervan: 2
Geen typisch kinderthema	Omdat het daar oorlog is: 1
Het thema hoogbegaafdheid	0
Begaafde hoofdrolspelers	0
Jongeren met talent voor taal	0
Rolmodellen	0
Een dubbelzinnig eind	0
Opvallend taalgebruik	0
Opvallende structuur	0
Opvallend(e) mening/perspectief	0

^a Aantal keer genoemd: Kinderen kunnen meerdere kenmerken in hun antwoord hebben.

Vooraf boekenreeksen en boeken waar vervolgen op zijn, worden genoemd. Zo wordt 'De waanzinnige boomhut' van Andy Griffiths en Terry Denton het meest als heel goed boek gewaardeerd, namelijk negen keer (waarvan een meisje). Ook populair onder jongens zijn de 'Broederband' en 'De grijze jager' van auteur John Flanagan (vier keer), een meisje geeft hier een boek van op. 'Dagboek van een muts' wordt door zeven meisjes (geen jongens) genoemd. Geronimo Stilton met zijn Fantasia- en Oerknagersreeksen wordt gewaardeerd door vijf jongens en een meisje. De reeks 'Het leven van een loser' wordt vijf keer als heel goed boek opgegeven. Roald Dahl wordt als schrijver zeven keer genoemd, onder andere met 'De Reuzenperzik' en 'Sjakie en de chocoladefabriek'.

Kinderen en experts

De enige boeken die overeenkomen, zijn:

- 'Lampje' van Annet Schaap, genoemd door drie experts en een kind;
- 'Het leven van een loser' van Jeff Kinney, genoemd door een expert en vijf kinderen.

De experts noemen 'Lampje' vanwege de spanning, een kenmerk dat geldt voor alle kinderen, en de uitdagende inhoud, een kenmerk specifiek voor hoogbegaafde kinderen. Een kind zegt dat dit boek van Annet Schaap 'leuk' is. 'Het leven van een loser' valt volgens een expert op wegens het taalgebruik en de structuur, beide kenmerken voor hoogbegaafde kinderen. Voor de vijf hoogbegaafde kinderen speelt bij dit boek de humor een belangrijke rol, een kenmerk dat voor alle kinderen en niet specifiek voor hoogbegaafde kinderen geldt.

Zowel experts als kinderen noemen Roald Dahl als auteur. De experts vallen het thema van hoogbegaafdheid in zijn boek 'Matilda' en het taalgebruik in 'De GVR' op. De kinderen noemen hem eerder als auteur dan dat ze titels van zijn boeken opgeven. Zij typeren zijn boeken als grappig, fantasierijk en spannend.

Discussie

Geconcludeerd kan worden dat er een discrepantie bestaat tussen wat de experts als boeken opgeven en wat de hoogbegaafde kinderen zelf vinden: er komen nauwelijks boektitels overeen tussen wat bibliotheekmedewerkers adviseren en hoogbegaafde kinderen heel goed vinden. In totaal geven 8 experts 83 verschillende titels van boeken op bij de 13 vooraf bepaalde kenmerken. Van deze kenmerken zouden 10 hoogbegaafde kinderen helpen een beroep te doen op de hogere cognitieve functies van Bloom. De 65 kinderen die meedoen aan het onderzoek, noemen weliswaar bijna net zoveel titels als de bibliothecarissen (81 ten opzichte van 83). Echter, hun reden om een bepaald boek als 'heel goed' in te vullen, komt eerder overeen met de kenmerken die voor alle kinderen gelden, vooral humor en spanning, dan die 10 speciaal geselecteerd voor hoogbegaafde kinderen.

Als verder gekeken wordt dan alleen de titels, namelijk naar auteurs die vaker genoemd worden door beide groepen, dan springt Roald Dahl in het oog. Drie experts noemen het thema van hoogbegaafdheid in zijn boek 'Matilda' en zijn taalgebruik in 'De GVR'. De kinderen geven ook andere boeken op van deze schrijver en typeren zijn boeken als 'grappig', 'spannend' en 'fantasierijk' (zeven keer). Deze eerste twee kenmerken zijn voor alle kinderen, ook voor niet begaafden, een graadmeter voor de kwaliteit van een boek. Bij 'fantasierijk' zou aan het kenmerk 'opvallende inhoud' dat mogelijk een beroep doet op de hogere cognitieve niveaus van Bloom, gedacht kunnen worden. Alleen dat valt niet uit het onderzoek op te maken.

Roald Dahl was een bijzonder getalenteerde Brit: naast schrijver, was hij spion, gevechtspiloot, een 'chocolate' historicus en een medische uitvinder (About the Author, z.d.a). Mogelijk slaat zijn literatuur

aan, omdat hij de juiste inhoud, taal, structuur en perspectief wist te vinden voor andere hoogbegaafden. Dit zijn kenmerken die voor de hogere denkkorde van Bloom van belang zijn, volgens Baskin en Harris (1980).

De deelnemende kinderen noemen vooral boekenreeksen, vertaald uit het Engels. Zo waarderen tien jongens 'De waanzinnige boomhut reeks' van Andy Griffiths en Terry Denton het meest als 'heel goed' boek. NRC-journalist Thomas de Veen bekritiseert het boek: 'Al een paar jaar is de serie 'De waanzinnige boomhut' reusachtig populair (...) en lijkt daarmee ideale lectuur voor achtjarigen. (...) Structuur ontbreekt, coherentie ontbreekt en inhoud ontbreekt' (De Veen, 2017).

Geronimo Stilton met haar, de oorspronkelijke schrijfster heet Elisabetta Dami, fantasie- en Oerknagersreeksen, wordt gewaardeerd door vijf jongens en een meisje. De boeken van Geronimo Stilton horen bij het genre van de triviaalliteratuur (Hindryckx, 2011). Reeksboeken hebben een bijzondere aantrekkingskracht op kinderen, aldus Hindryckx (2011). Ze ervaren roomtaartenhumor, clichés en stereotype personages niet als ergerlijk, maar vinden die ontspannend (Hindryckx, 2011). De geuren, illustraties en lettertypes in combinatie met de verschillende promotiekanalen zijn de sleutel van het succes van de reeks: geen literaire criticus kan daar immers tegenop (Hindryckx, 2011).

Graphic novel en boekenreeks 'Dagboek van een muts' wordt door vijf meisjes (geen jongens) genoemd. Amerikaanse schrijfster Rachel Renée verkocht wereldwijd meer dan dertig miljoen exemplaren van dit verzonden dagboek van een veertienjarig meisje (Meet the Author, z.d.). Net zoals 'Dagboek van een muts' vinden ook vijf kinderen de reeks 'Het leven van een loser' heel goed. Deze eveneens van oorsprong populaire Amerikaanse boekenreeks gaat over zwakke brugklasser Greg Heffley (About the Author, z.d.b).

Vier jongens noemen boeken van de Australische schrijfster John Flanagan, zoals 'De grijze jager' en 'Broederband', deze laatste volgens een jongen 'omdat er veel actie in zit en je veel over zeilen leert'. Ook dit zijn reeksen.

Opvallend is dat de uit het Engels vertaalde boekenreeksen en *graphic novels* 'De waanzinnige boomhut', 'Het leven van een loser' en 'Dagboek van een muts' maar liefst een derde van de genoemde boeken in dit onderzoek zijn (27 van 81 boeken). Kenmerkend aan 'De waanzinnige boomhut' is dat het 'grappig' en 'fantasievol' is volgens de kinderen. 'Het leven van een loser' is eveneens 'grappig' aldus de respondenten. 'Dagboek van een muts' van dezelfde schrijfster, dat volgens een respondent gaat over: 'een meisje die een rot leven heeft', wordt door drie van de vijf als 'grappig' ervaren: 'er zit best veel humor in.' Ook de reeks van Geronimo Stilton valt door humor in de smaak.

In dit verband moet genoemd worden dat de feiten rondom een boek, de mening kunnen beïnvloeden, zoals de prijzen die een boek gewonnen heeft, of er films over gemaakt zijn en of het vertaald is (Hunt, 2011). Alles wat rondom een boek speelt, de pretekst, kan de lezer ook beïnvloeden; dit is wat de geprinte tekst fysiek omringt, zoals de kantlijn, de kaft en de plaatjes. De genoemde *graphic novels* zijn vertaald en hebben deze pretekst. Ook de culturele context speelt een rol (Hunt, 2011). Deze boeken hebben een grote oplage in Nederland en zijn in de meeste (school)bibliotheken te vinden.

De experts in dit onderzoek noemen nauwelijks vertaalde Engelse boekenreeksen als het om de kenmerken voor de hogere denkkordes van Bloom gaat. Edward van de Vendel uit eigen land springt er als auteur wel uit. Interessant feit is dat hij de 'De waanzinnige boomhut' reeks, die relatief veel kinderen als boek noemen ($n=9$), vertaald heeft ('Nieuws', 2018). Dit is niet het boek dat de experts behandelen, zij komen met ander werk (zie eerder).

Het antwoord op de tweeledige onderzoeksvraag 'Waaraan moet een boek voldoen om door hoogbegaafde kinderen als heel goed beoordeeld te worden? Voldoet dit aan de hogere denkkordes van Bloom?' luidt dan ook:

Een boek moet humor en spanning bevatten om door hoogbegaafde kinderen als 'heel goed' beoordeeld te worden. Dit zijn op het moment van het onderzoek vooral uit het Engels vertaalde 'graphic' boekenreeksen die zowel nationale als internationale bekendheid genieten. Dit zijn niet noodzakelijk boeken die experts in kinderboeken noemen bij de boekkenmerken die voor hoogbegaafde kinderen uitdaging in hun lezen kunnen bieden en een beroep doen op de hogere denkkordes van Bloom.

Een op de wetenschap gebaseerde Nederlandse boekenlijst voor hoogbegaafde kinderen bestaat niet. Kinderen en ouders, die boeken veelal voor hun kroost selecteren, gaan mogelijk nog teveel af op wat leeftijdsgenoten lezen, de pretekst en de feiten om het boek heen, in plaats van te kijken naar wat gezond leesvoer specifiek voor hoogbegaafden is. Hoogbegaafde kinderen lijken vooral voor de ontspannende functie te kiezen, maar of daarbij hun hersenen uitgedaagd worden, is onduidelijk; in dit onderzoek is immers niet gekeken naar hoe kinderen tot een boekkeuze komen, hoe zij een mening over de boeken vormen en of zij bij een andere keuze wellicht ook die ontspanning zouden vinden.

Sommige leerkrachten pleiten ervoor dat hoogbegaafde kinderen de beste beoordelaars zijn van wat geschikt leesmateriaal is (Baskin & Harris, 1980). Immers, individuele interesses en persoonlijke voorkeuren zijn belangrijke factoren bij de boekkeuze (Baskin & Harris, 1980). Echter, het maakt niet uit welke interesses en voorkeuren hoogbegaafde kinderen hebben, in vergelijking met volwassenen zijn ze een stuk minder vaardig in het kiezen van boeken en beschikken ze niet over professionele handvatten om boeken te kiezen (Baskin & Harris, 1980).

Ouders, leerkrachten en bibliothecarissen in Nederland kunnen meer informatie krijgen over welke boeken voor hoogbegaafde kinderen geschikt zijn. De Amerikaanse Baskin en Harris (1980) waarschuwen al in de jaren tachtig van de vorige eeuw ervoor: kinderen lezen boeken omdat ze populair onder leeftijdsgenoten zijn en beschikbaar zijn, met een leeftijdsgeschikte inhoud. Kinderen herkennen niet per se het clichématige in boeken. Maar hoogbegaafde kinderen hebben boeken nodig die hun brede interesse en hun ontwikkelingsniveau tegemoetkomen, met complexe inhoud met verschillende perspectieven, zoals welke persoonlijke waarde hebben individuen en welk ethisch geloof moet de maatschappij koesteren. Dit verplicht volwassenen om kinderen te begeleiden in welk boek het beste voor het individuele kind is, zodat het zijn hogere denkfuncties kan ontwikkelen (Baskin & Harris, 1980).

Ouders, bibliothecarissen, leerkrachten en anderen die hoogbegaafde kinderen helpen bij hun boekselectie, zouden gebaat zijn bij een beoordeling van boeken die een beroep doen op de hogere denkorders van Bloom.

Of er interesse bij schooldirecteuren en leerkrachten is, valt te betwijfelen: opvallend is dat er veel scholen benaderd zijn om tot een enigszins redelijke steekproef te komen, maar dat slechts een handvol leerkrachten reageert op de vraag voor deelname. Hoopvol zijn de reacties van negen ouders op dit onderzoek; bij een school zijn ouders vooraf geïnformeerd en gevraagd of zij interesse hebben in de resultaten. Ook de welwillende medewerking van jeugdbibliothecarissen is positief. Bibliotheken kunnen overwegen om (voor een deel van de collectie) een 'Moeilijk Lezen Plein' in te richten en daarbij kinderen de keuze te bieden uit boeken die een beroep doen op de hogere denkorders van Bloom en uit boeken die sowieso populair bij deze groep zijn, bij wijze van 'lokmiddel' naar het plein.

Opgemerkt moet worden dat alleen teruggegrepen kan worden op een summiere reden waarom kinderen het boek heel goed vinden. De digitale vragenlijst voor dit verkennend onderzoek is te kort om dieper op het waarom erachter in te gaan. Aangeraden wordt om bijvoorbeeld de boeken die de kinderen en experts het meest noemen, te laten lezen door hoogbegaafde kinderen om vervolgens in een groepsgesprek te bespreken. Interessant voor dit vervolgonderzoek zou zijn om 'Lampje' van Annet Schaap en 'Wonderkinderen' van Thea Beckman, die beide door drie van de acht experts genoemd worden, met hoogbegaafde kinderen nader te analyseren op inhoud, taalgebruik, structuur en perspectief én om te kijken of deze twee boeken als 'heel goed' gevonden worden. Omdat Nederlandstalige boeken van Edward van de Vendel bij vijf experts naar voren komen, is het aan te raden een of meerdere van zijn boeken ook in dit vervolgonderzoek te betrekken, naast uiteraard de populaire uit het Engels vertaalde grafische boekenreeksen van de divers genoemde auteurs.

De 'waarom' vraag kun je dan beter niet gebruiken; kinderen hebben er een natuurlijke aversie tegen, als volwassenen deze vraag stellen. Een begin met 'vertel eens' werkt beter (Aidan, 2002). Je kunt in een groepsgesprek wel doorvragen op bijvoorbeeld opvallend taalgebruik, structuur en perspectief. Tijdens

een dergelijk gesprek kunnen de kinderen discussiëren over wat met 'heel goed' bedoeld wordt; een van de deelnemende leerkrachten uit dit onderzoek geeft aan dat de kinderen moeite met deze formulering hebben, wat trouwens niet uit de pretest komt.

Verder is de invulling van de kenmerken voor de hogere denkfuncties in dit onderzoek subjectief te noemen: elke expert heeft naar haar goedweten een titel ingevuld, niet wetende dat het om hoogbegaafde kinderen gaat. Bovendien is elk kenmerk niet nader omschreven en dus voor meer uitleg vatbaar. De kenmerken zeggen iets over de intrinsieke kwaliteit, maar de extrinsieke kwaliteit van een boek, die de potentie heeft om een intellectuele reactie van de lezer te krijgen, komt niet aan de orde. Ook dit kan prima in een groepsgesprek nader onderzocht worden.

Opvallend is dat hoewel buitenlandse en Nederlandse wetenschappers de vroege taalontwikkeling van hoogbegaafde kinderen noemen, er geen onderzoek gedaan is naar geschikte Nederlandstalige boeken voor hoogbegaafde kinderen. Dat is een kwalijke zaak. Hoogbegaafde kinderen en wellicht hun ouders voor hen, lijken nu vooral te kiezen voor populaire, breed gepromote literatuur vertaald uit het Engels met veel grafische elementen.

Referenties

Aangepast Lezen (z.d.). Opgevraagd op 16 oktober 2017 van <http://www.kb.nl/ob/aangepast-lezen>

About the Author (z.d.a). Opgevraagd op 3 april 2018 van <http://www.roalddahl.com>

About the Author (z.d.b). Opgevraagd op 3 april 2018 van <http://www.wimpykid.com>

Austin, P. (2003). Challenge gifted readers. *Book Links*, 12 (5), 32-37.

Anderson, M.A., Tollefson, N.A. & Gilbert, E.C. (1985). Giftedness and Reading: A Cross-Sectional View of Differences in Reading Attitudes and Behaviors. *Gifted Child Quarterly*, 29, 186-189.

Bibliotheek leeftijdsindeling (z.d.). Opgevraagd op 18 oktober 2017 van <https://www.bibliotheek.nl/jeugd-en-jongeren.html>

Baskin, K.H. & Harris, B.H. (1980). *Books for the Gifted Child*. New York: R.R. Bowker.

Chambers, A. (2002). *Vertel eens* (vert. J. Linders). Den Haag: Biblion Uitgeverij (Oorsp. *Tell me*. South Woodchester: The Thimble Press).

Dahl, R. (1988). *Matilda*. London: Jonathan Cape & Puffin Books.

Daniëls, W. (2002). *Schrijven voor kinderen*. Amsterdam: Veen.

Deschamps, L., Kieboom, T & Verheye, D. (2010). *De hoogbegaafdheid survivalgids*. Gent: Uitgeverij Abimo.

Egoff, S. (1980). If That Don't Do No Good, That Won't Do No Harm: The Uses and Dangers of Mediocrity in Children's Reading. *School Library Journal*, 93-97, Oct 72. In K.H. Baskin & B.H. Harris. *Books for the Gifted Child*. New York: R.R. Bowker.

Egoff, S. (1988). Outspoken Critic and Champion of Children's Literature (M. Hamilton, interviewer). Aurora Online. Opgevraagd van <http://aurora.icaap.org/index.php/aurora/article/view/42/55>

Geerts, W. & Kralingen, R. van (2012). *Handboek voor leraren*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Gerven, E. van (2002). *Zicht op hoogbegaafdheid. Handboek voor leerkrachten in het basisonderwijs*. Utrecht: Lemma.

Halsted, J. (1990). Guiding the Gifted Reader. *The ERIC Clearinghouse on Disabilities and Gifted Education*, 481.

Hetherington, E. Mavis & Parke, R.D. (1986). *Child psychology*. New York: McGraw-Hill Book Company.

Hindryckx, Y. (2011). *Receptieonderzoek naar Geronimo Stilton*. Brussel: Hogeschool Universiteit Brussel.

Horst, E. van der (2011). *Het makkelijk lezen plein. Onderzoek naar de invloed van het Makkelijk Lezen Plein op het leengedrag van kinderen met leesproblemen in de leeftijd van 8 tot en met 12 jaar*. Tilburg: Universiteit van Tilburg.

Hunt, P. (2011). *The Fundamentals of Children's Literature Criticism: Alice's Adventures in Wonderland and Through the Looking-Glass*. In J. Mickenberg & L. Vallone (Eds.), *The Oxford Handbook of Children's Literature*. New York: Oxford University Press.

Jeugd en jongeren (z.d.). Opgevraagd op 15 januari 2018 van <http://www.bibliotheek.nl>

Knoepflmacher, U.C. & Myers, M. (1997). From the Editors: 'Cross-Writing' and the Reconceptualizing of Children's Literature Studies. *Children's Literature* 25 (1997): vii-xvii. In J. Mickenberg & L. Vallone (Eds), *The Oxford Handbook of Children's Literature*. New York: Oxford University Press.

Lee, H. (2012). *To Kill a Mockingbird*. London: Arrow Books.

Levande, D. (1999). *Gifted Readers and Reading Instruction*. Opgevraagd van <http://www.hoagiesgifted.org>.

Meet the Author (z.d.). Opgevraagd op 3 april 2017 van <http://www.dorkdiaries.com>

Mickenberg, J. & Vallone, L. (2011). *The Oxford Handbook of Children's Literature*. New York: Oxford University Press.

Mönks, F.J. & Ypenburg, I. (2011). *Hoogbegaafdheid bij kinderen*. Amsterdam: Boom.

Nieuws (2018, 24 februari). Opgevraagd op 25 april 2018 van
<http://edwardvandevendelnieuws.blogspot.nl/>

Scheepers, P., Tobi, H., Boeije, H. (2016). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boom.

Schnur, R. & Marmor, S.G. (2009). *Reading, Writing and Raising the Bar: Exploring Gifts and Talents in Literacy*. In L.V. Shavinina. *International Handbook on Giftedness*. Quebec: Springer Science & Business Media.

Sendak, M. (1963). *Where the Wild Things are*. New York: Harper & Row.

Spufford, F. (2011). *The Child That Books Built: A Life in Reading*. New York, Metropolitan. In J. Mickenberg & L. Vallone (Eds), *The Oxford Handbook of Children's Literature*. New York: Oxford University Press.

Tolkien, J.R.R. (1999). *The Hobbit*. Glasgow: Harper Collins.

Van Coillie, J. (2007). *Leesbeesten en boekenfeesten. Hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken*. Leuven: Davidsfonds Uitgeverij NV.

Veen, T. de (2017, 10 maart). *Wat is het geheim van 'De waanzinnige boomhut'?* Opgevraagd van
<http://www.nrc.nl>

Verhoeven, N. (2010). *Wat is onderzoek?: praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Bijlage A. Vragenlijst voor kinderen

Wat ben jij?

Klik op een rondje hieronder.

- meisje
- jongen

Hoe oud ben jij?

Klik op een rondje hieronder.

- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15

Waar ga jij naar school?

Klik op een rondje hieronder.

- België
- Nederland

Welk boek vind jij heel goed?

Typ het antwoord in het vakje.

Waarom vind jij dit boek heel goed?

Typ het antwoord in het vakje.

Bijlage B: Instructie voor de leerkracht

Leuk dat je meedoet! Hieronder vind je een instructie en veel gestelde vragen met antwoorden.

Mondelinge instructie

'Jullie mogen vandaag meedoen met een kort onderzoek over boeken. Dit is de link die je een keer gebruikt: <http://www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=330609>

Het onderzoek is anoniem. Dat betekent dat je je naam en de schoolnaam niet invult. Niemand weet wat jij hebt ingevuld.

Als je op de link klikt, kom je bij de eerste vraag. Lees de vraag goed en geef dan eerlijk jouw eigen antwoord. Drie keer moet je voor je antwoord op een rondje drukken/klikken. Twee keer typ je je antwoord zelf in. Na de vijfde vraag druk je op 'verzenden'. Er zijn maar vijf vragen en het duurt dus maar even.

Let op: je mag niet met je buur praten. Het moet echt jouw eigen antwoord zijn!

Mogelijke vraag van leerling	Antwoord
Welke vragen zijn er?	<ol style="list-style-type: none">1. Wat ben jij? Antwoorden: meisje of jongen.2. Hoe oud ben jij? Keuze 2-15 jaar.3. Waar ga jij naar school? Nederland of België.4. Welk boek vind jij heel leuk? Invul vak.5. Waarom vind jij dit boek heel leuk? Invul vak.
Hoeveel vragen zijn er?	5 vragen. Let op: vraag 3 en 4 staan op 1 bladzijde.
Waarom staat er een rood sterretje bij de vragen?	Dat betekent dat je de vraag moet invullen en pas verder kan als je de vraag beantwoord hebt.
Hoe kom ik bij de volgende vraag?	Ga helemaal naar beneden en druk op 'Volgende'.
Ik wil terug naar de vorige vraag. Hoe doe ik dat?	Ga helemaal naar beneden en druk op 'Vorige'.
Ik weet niet wat ik bij 'Hoe oud ben jij?' moet invullen?	Het gaat om hoeveel jaar jij bent, jouw leeftijd.
Wat is een boek?	Alle boeken die je kunt bedenken. Boeken, stripboeken, boeken met plaatjes, boeken met informatie, non-fictie, fictie, boeken met waargebeurde verhalen, boeken met verzonnen verhalen, alles kan.
Kan het ook een e-book zijn?	Ja, het kan ook een e-book zijn. Zet dan naast de naam van het boek er ook even bij dat het een e-book is.
Ik weet de naam/titel van mijn boek niet. Wat vul ik in?	Omschrijf zo goed mogelijk en kort mogelijk waar het boek over gaat, bijvoorbeeld de naam van mensen of dieren die belangrijk in het boek zijn (hoofdrolspelers). Ken je de auteur, schrijf die er dan ook bij.
Als je geen antwoord invult bij de rondjes of het vakje en op 'Volgende' drukt, dan wordt alles rood en komt er een doosje met: Please select one of these options. / Please fill out this field. Wat moet ik nu doen?	Je moet een antwoord geven anders kun je niet verder met de volgende vraag. Kies een rondje dat bij jouw antwoord op de vraag hoort. Of typ je antwoord in het vakje.
Hoe kom ik in een vakje?	Ga met je cursor/het pijltje naar het vakje en klik erop met je linker muisknop of als je met een tablet of muismat werkt, met je vinger.

Bijlage C. Door experts genoemde boeken per kenmerk

Tabel A

Door experts genoemde boeken en hun auteurs per kenmerk(en)

Kenmerk	Boek^a
spanning	Baby te koop (Ruth Thomas, vertaald door Ineke van Bronswijk) Haaieneiland (Rob Ruggenberg) Naar het noorden (Koos Meinderts) Stranders (Iris Stobbelaar) 300 minuten (Jack Heath) Lampje (Annet Schaap) De griezelbus (Paul van Loon) Het maanmysterie (Stuart Gibbs) Ssst! de tijger slaapt (Britta Teckentrup) Borealis (Marlous Morshuis) [ook avontuur]
avontuur	Stranders (Iris Stobbelaar) Ik ben bij de dinosaurussen geweest (Edward van de Vendel) De zeven veren van de papegaai (Paul Biegel) Dummie de mummie en de gouden scarabee (Tosca Menten) of andere boeken uit deze reeks De (niet zo) rampzalige avonturen Herre (Marte Jongbloed)
humor	Ik juich voor jou (Edward van de Vendel) Help een slang in de klas (David Walliams) [ook de plaatjes] Hou van mij (Ted van Lieshout) Dummie de mummie en andere boeken van Tosca Menten Boek zonder tekeningen (Benjamin Joseph Novak) Hotel De Grote L (Sjoerd Kuyper) Over een kleine mol die wil weten wie er op zijn kop gepoept heeft (Werner Holzwarth, vertaald door Ineke Ris) Het poepkasteel en andere voorleesverhalen over de bende van vier (Sunna Borghuis)

	<p>Project Prep (Niki Smit)</p> <p>Wist je dat? Serie (Alain M. Bergeron) [met opvallende structuur]</p> <p>Het renpaard dat niet wilde racen (Clare Balding)</p>
jongeren met talent voor taal	<p>2 keer Woordnerd (Susin Nielsen)</p> <p>Hoe ik per ongeluk een boek schreef (Annet Huizing)</p> <p>Lotte aan het woord (Toon Tellegen)</p> <p>Ik zoek een woord: 167 gedichten over taal om van A tot Z te verslinden (Hans & Monique Hagen)</p> <p>De Waterwaack van Natterlande (Marco Kunst)</p> <p>Het land van de grote woordfabriek (Agnes de Letrade)</p>
begaafted hoofdrospelers	<p>Wonderkinderen (Thea Beckman)</p> <p>Zondag maandag, sterrendag (Anna Woltz)</p> <p>Ajax wint altijd (Edward van de Vendel)</p> <p>Wat knap, klein wit visje! (Guido van Genechten)</p> <p>Hotel Bonbien (Enne Koens)</p> <p>Matilda (Roald Dahl)</p>
rolmodellen	<p>Wonder (Raquel Palaccio)</p> <p>Niet wat jij denkt: hoe bloggen en YouTube mijn leven met anorexia veranderden (Jami Jongejan)</p> <p>Brief voor de koning (Tonke Dragt)</p> <p>Oorlogswinter (Jan Terlouw)</p> <p>Oppassen (Selma Noort)</p> <p>Pippi Langkous (Astrid Lindgren)</p>
een dubbelzinnig eind	<p>Geheime kracht, deel 1 van serie Robotoorlog (Rian Visser)</p> <p>Gek hondje! (Adam Stower)</p> <p>De gebroeders Leeuwenhart (Astrid Lindgren)</p> <p>Deze hoed is niet van mij (Jon Klassen)</p>
uitdagende inhoud	<p>Ik moet je iets belangrijks vertellen (Carli Biessels)</p> <p>Het donker (Lemony Snicket)</p> <p>Slaaf kindje slaaf (Dolf Verroen)</p> <p>Wolfsroedel (Floortje Zwigtmann)</p> <p>2 keer Lampje (Annet Schaap)</p> <p>De zweetvoetenmand (Annet Huizing)</p>

het thema hoogbegaafdheid	<p>2 keer Wonderkinderen (Thea Beckman)</p> <p>De Hoogbegaafdheid survivalgids (Luc Descamps)</p> <p>Matilda (Roald Dahl)</p> <p>Nerd alert (Ameë de Jong)</p> <p>Hoezo geen vrienden? (Reina ten Bruggenkate)</p>
geen typisch kinderthema	<p>Birk (Jaap Robben)</p> <p>Stella: ster van de zee (Gerda Dendooven) [ook de plaatjes]</p> <p>De duif die niet kon duiken (Edward van de Vendel) [ook de plaatjes en opvallende namen/taal]</p> <p>Misschien (Guido Van Genechten)</p> <p>Mammoet (Stefan Boonen)</p> <p>2 keer George (Gino)</p> <p>Goudvisjongen (Lisa Thompson)</p> <p>Tiffany Dop (Tjibbe Veldkamp)</p> <p>Dokter Corrie geeft antwoord (Niki Padidar)</p> <p>Ademloos (Gerard van Gemert) [en opvallende perspectief]</p> <p>Alaska (Anna Woltz)</p> <p>Toen kwam Sam (Edward van de Vendel)</p> <p>De gevangenisfamilie van Perry T. Cook (Leslie Connor)</p>
opvallend taalgebruik	<p>De GVR (Roald Dahl)</p> <p>2 keer Kek iz tak? (Carson Ellis)</p> <p>Dissus (Simon van der Geest)</p> <p>Het leven van een Loser: logboek van Bram</p> <p>Botermans (Jeff Kinney vertaald door Hanneke) [ook opvallende structuur]</p> <p>De allerliefste jongen van de hele wereld (Ted van Lieshout)</p>
opvallende structuur	<p>Meisje jongen meisje (Harald Nortun)</p> <p>Broergeheim (Emiel de Wild)</p> <p>Mooi boek (Joke van Leeuwen)</p> <p>Ik geef je mijn hart (Pimm van Hest)</p> <p>Binnenstebinnen (Jan Paul Schutten)</p> <p>Ik ben Vincent en ik ben niet bang (Enne Koens)</p>

opvallend(e) mening/perspectief

Tiffany Dop (Tjibbe Veldkamp)

Wie ik ben (Emiel de Wild)

Het geheime logboek van topnerd Tycho (Corien Oranje)

Miauw! (Frédéric Brémaud)

2 keer Eilanddagen (Gideon Samson)

Wonder (Raquel Palacio)

Arthur wordt beroemd (Hakon Ovreas)

Een hondenleven (David Cirici)

Alaska (Anna Woltz) [en opvallend taalgebruik]

^a Bij elk boek staat de auteur tussen haken, eventueel ook de naam van de vertaler. Als naast het kenmerk nog een ander kenmerk genoemd is, staat dit tussen vierkante haken.